

Raport z wykonania i efektów realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Wałcz w roku 2023

WPROWADZENIE

Podstawa sporządzenia raportu:

Art. 4¹ ust 2b ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi (Dz. U z 2023 poz. 2151).

W roku 2023, w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom samorząd miejski realizował Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Wałcz na 2023 rok przyjęty uchwałą VIII/LXIII/511/22 Rady Miasta Wałcz z dnia 29 listopada 2022 r.

Intencją autorów niniejszego raportu jest nie tylko zaprezentowanie liczbowych wartości sformułowanych dla poszczególnych celów Programu, które zwykle pomocne są do poszukiwania odpowiedzi na pytanie: „czy zaplanowana przez nas zmiana jakościowa zachodzi”, lecz przede wszystkim skoncentrowanie i upublicznienie poprzez raport wiedzy, jaką uzyskał Urząd Miasta Wałcz (Wydział Spraw Społecznych), będący wskazaną w ustawie jednostką realizującą Program, i na tej podstawie sprawdzenie: „jak zrealizowane działania były w roku 2023 adekwatne do wskazanych celów oraz, jakie osiągnięto w tym zakresie efekty społeczne”.

Raport został oparty na działaniach jakie zostały zrealizowane w oparciu o określone cele operacyjne oraz zadania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień, określone w Narodowym Programie Zdrowia na lata 2021-2025.

Zadania dotyczące przeciwdziałania uzależnieniom zawarte są w celu operacyjnym Nr 2 NPZ: „Profilaktyka uzależnień”. Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025 wskazuje kilka obszarów aktywności samorządów lokalnych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom. Są to przede wszystkim zadania związane z edukacją i promocją zdrowia, profilaktyką, ale także wspieraniem leczenia, redukcją szkód zdrowotnych oraz rehabilitacją, reintegracją społeczną i zawodową osób uzależnionych. Wszystkie te aktywności były realizowane przez samorząd miejski.

Celem głównym Programu było zmniejszenie skali zjawiska problemów uzależnień mieszkańców Wałcza poprzez zwiększanie wiedzy i ogólnej świadomości mieszkańców Wałcza na temat szkód zdrowotnych, psychologicznych i społecznych, które są konsekwencją używania wszelkich substancji psychoaktywnych, występowania przemocy w rodzinie oraz zwiększającej się skali uzależnień od zachowań.

Cel główny Programu realizowany był na trzech poziomach:

* systemowym - w ramach programów wsparcia (profilaktyka, terapia, interwencje,

rehabilitacja, aktywizujące usługi społeczne, działania edukacyjne, opiekuńcze, animacyjne i wspierające – osób z problemami alkoholowymi, ich rodzin oraz środowiska lokalnych),
* indywidualnym - profilaktyka wskazująca, terapia, interwencja, rehabilitacja, aktywizujące usługi społeczne,
* grupowym –(edukacja i profilaktyka uniwersalna, profilaktyka selektywna, badania, szkolenia, działania nakierowane na ograniczenie dostępności fizycznej napojów alkoholowych oraz ograniczenie przypadków naruszeń prawa w związku z alkoholem).

Cele szczegółowe programu realizowane były poprzez określenie zadań do realizacji.

Cel szczegółowy 1: Ograniczanie stosowania substancji psychoaktywnych, środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, NSP oraz ograniczanie skali uzależnień od zachowań.

Realizowane zadania:

1. Realizacja programów profilaktycznych:

- "Akcja znicz" promującego bezpieczne kierowanie pojazdami bez używania substancji psychoaktywnych, działania skierowane do kierowców

- „Trzeźwy poranek” działania skierowane do kierowców

Działania te prowadzone były przez Komendę Powiatową Policji W Wałczu . Skierowane były do mieszkańców miasta Wałcz , powiatu wałeckiego oraz kierowców przejeżdżających przez Wałcz. Celem tego rodzaju działań jest wyeliminowanie z naszych dróg tych, którzy siadają za kierownicę po wypiciu alkoholu lub zażyciu środków odurzających. Dodatkowo w roku 2023 wzorem lat ubiegłych KPP w Wałczu zrealizowało działania edukacyjne na poziomie profilaktyki uniwersalnej : Powiatowy Turniej Wiedzy o Bezpieczeństwie w ruchu drogowym, Prewencja na wesoło , Bądź bezpieczny. W Turnieju corocznie bierze udział ponad 100 uczestników z 12 placówek oświatowych. Dodatkowo realizowane były cykliczne spotkania w placówkach oświatowych oraz konkursy plastyczne „ Narkotykom mówimy nie”.

2. Tworzenie warunków do zabezpieczenia pracy Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wałczu, zgodnie z ustawą z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, w tym zapewnienie obsługi administracyjnej, pokrywanie kosztów sądowych, wydawanie opinii przez biegłych orzekających w sprawie.

Jednym z obligatoryjnych zadań MKRPA jest podejmowanie czynności zmierzających do zobowiązania osoby uzależnionej od alkoholu do poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego.

W roku 2023 wpłynęło 77 wniosków o podjęcie działań w zakresie skierowania osoby uzależnionej na leczenie, MKRPA podejmowała czynności motywujące i edukujące wobec 110 osób (osoby uzależnione i współuzależnione). 16 osób skierowano na badanie biegłych, wobec 14 osób podjęto działania polegające na skierowaniu wniosku do Sadu Rejonowego w Wałczu celem wydania postanowienia w zakresie leczenia stacjonarnego/ niestacjonarnego.

Rozmowy motywacyjne przeprowadza się z osobami zgłaszanymi do komisji jak i członkami ich rodzin. Rozmowy skupiały się na ocenie sytuacji rodzinnej osób wnioskujących w zakresie

spełnienia wymogów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (zasadność wniosku), na edukacji rodzin w zakresie zmiany postępowania z osobą nadużywającą lub uzależnioną oraz motywowaniem do dobrowolnego podjęcia leczenia w wybranej placówce pomocy na terenie Wałcza lub w Ośrodkach Leczenia Uzależnień na terenie kraju, przygotowaniu niezbędnych formalności. Po przeprowadzonych rozmowach i ustaleniu planu działania dla rodziny i osoby potrzebującej pomocy sporządzana jest notatka służbowa, a sytuacja rodziny omawiana jest na najbliższym posiedzeniu komisji. W roku 2023 członkowie MKRPA nie wszczęli procedury Niebieskiej Karty.

Zgodnie z art.18 ust. 3a ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi MKRPA opiniuje wnioski w zakresie podawania i sprzedaży napojów alkoholowych. W roku 2023 zaopiniowano 7 wniosków dot. sprzedaży napojów alkoholowych.

Na terenie miasta na koniec roku sprawozdawczego funkcjonowało 57 punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy) oraz 17 punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne).

W roku 2023 Burmistrz Miasta Wałcz wydał 3 decyzje w sprawie cofnięcia zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych ze względu na sprzedaż alkoholu osobom poniżej 18 roku życia (wnioski KPP W Wałczu) oraz wygaszono 21 zezwoleń ze względu na likwidacje miejsca sprzedaży.

Wartość sprzedanego alkoholu na terenie miasta Wałcz (na podstawie oświadczeń składanych przez przedsiębiorców) wyniosła:

1. do 4,5 % (oraz piwa) 17 772 998,82 zł
2. od 4,5 % do 18 % (bez piwa) 3 901 819,34 zł
3. pow. 18 % 18 558 541,44 zł

Razem: 40 233 359, 60 zł.

3. Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących przemocy w rodzinie i możliwości jej przeciwdziałania, w tym skierowanych również do osób stosujących przemoc w rodzinach z problemem uzależnień oraz zakup i prenumerata publikacji z obszaru uzależnień.

Działanie to oparte było głównie na zakupie materiałów edukacyjnych w zakresie przemocy domowej/ kampanie edukacyjne (ulotki, broszury karty pracy), które były dystrybuowane do miejskich placówek oświatowych oraz szkół ponadpodstawowych. Dodatkowo zakupione zostały materiały w zakresie kampanii edukacyjnej SMART oraz uzależnień behawioralnych.

Liczba odbiorców 1500 osób. Podjęte działania 3.

4. Podnoszenie kompetencji osób pracujących z dziećmi i młodzieżą w zakresie udzielania pomocy terapeutycznej dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym.

Ukończenie przez członka Komisji szkolenia z zakresu programu rekomendowanego w zakresie profilaktyki selektywnej FRED GOES NET. Program wczesnej interwencji skierowany do osób w wieku 13-19 lat, które eksperymentują lub używają szkodliwie substancji psychoaktywnych (narkotyki, alkohol, tzw. dopalacze) i doświadczają związanych z tym problemów.

5. *Prowadzenie działań edukacyjnych i szkoleniowych, doskonalenie kompetencji osób pracujących w obszarze przeciwdziałania narkomanii, w tym osób pracujących z dziećmi i młodzieżą (wczesne rozpoznawanie zagrożenia używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, NSP oraz umiejętności i podejmowania interwencji profilaktycznych).*

Działanie nie zostało zrealizowane ze względu na brak wnioskodawców.

6. *Przeprowadzenie kampanii/programów społecznych nt. współzależnienia, szczególnie w grupie osób doświadczających przemocy, ukierunkowanej na wzmacnianie własnych kompetencji, samorozwój osób współzależnionych, dostarczanie informacji nt. możliwości uzyskania pomocy.*

Przeprowadzona została kampania edukacyjna w postaci wydruku 3000 ulotek / zakładki / Masz problem ? Nie jesteś sam? Pamiętaj zawsze warto porozmawiać. Zakładki zawierały dane teleadresowe do instytucji pomocowych na terenie miasta Wałcz oraz ogólnopolskie telefony zaufania. Odbiorcami byli uczniowie szkół podstawowych i ponadpodstawowych, klienci PCPR, MKRPA, SOS DLA NASTOLATKA i placówki wsparcia dziennego.

Zrealizowano - projekt „Własnym Rytmem własnym głosem“ dedykowany kobietom z rodzin dotkniętych problemem uzależnień i współzależnienia.

Zrealizowano 10 warsztatów tj. 20 godzin warsztatowych oraz warsztat podsumowujący (4 godzinny). W projekcie wzięło udział 16 kobiet, grupa miała charakter zamknięty. W trakcie warsztatów realizowano autorski program Pani Alicji Kożuchowskiej w zakresie redukcji szkód lub ich minimalizowania. Program oparty na podstawach terapii Gestalt i psychoedukacji z obszaru współzależnienia.

7. *Szkolenia realizatorów z programów rekomendowanych o sprawdzonej naukowej skuteczności.*

W ramach działania zrealizowano:

1. Szkolenie "Profilaktyka dla trenerów sportu". przeszkolono 24 trenerów, nauczycieli wychowania fizycznego, którzy byli realizatorami programu UZALEŻNIA MNIE TYLKO SPORT.

CEL SZCZEGÓŁOWY NR 2: Rozwój oferty profilaktycznej sprzyjającej kształtowaniu postaw i zachowań prozdrowotnych skierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży.

Realizowane działania:

1. *Upowszechnianie i wdrażanie programów rozwijających kompetencje wychowawcze rodziców i wychowawców sprzyjające kształtowaniu postaw i zachowań prozdrowotnych dzieci i młodzieży, w szczególności programów rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji programów profilaktycznych.*

Działanie to realizowane jest głównie przez placówki oświatowe w ramach programów wychowawczo- profilaktycznych w placówkach oświatowych oraz w ramach zadań

własnych instytucji zajmujących udzielaniem pomocy i wsparcia (PCPR w Wałczu, MOPS w Wałczu).

W ramach zlecenia realizacji zrealizowano na terenie miasta :

1. Program profilaktyki zintegrowanej Archipelag Skarbów (I Liceum Ogólnokształcące im. Kazimierza Wielkiego w Wałczu).

W ramach programu zrealizowano

Moduł dla młodzieży

• 8 godzin dydaktycznych/ liczba uczestników: 111 uczniów.

Moduł dla rodziców

• 1,5 godziny dydaktycznej/ liczba uczestników 1 osoba.

Moduł dla Rady Pedagogicznej

• 2 godziny dydaktyczne/ liczba uczestników: 20 nauczycieli.

2. Program profilaktyki zintegrowanej CUDER / SP nr 1, SP nr 5, SP nr 4, SP nr 2 w Wałczu.

Rodzaj i liczba odbiorców: klasy 4-6/ 230 uczniów

Program profilaktyki zintegrowanej „CUDER – JUNIOR” opiera się na grze profilaktycznej CUDER, wyjaśniając pojęcia sfer ciała, umysłu, ducha, emocji i relacji, pojęcia zagrożeń (pułapek) oraz wzmocnienia chęci poszukiwania sensu życia, samoakceptacji oraz akceptacji i swojego miejsca w grupie. Program inicjuje i wzmacnia refleksyjność wśród uczestników. Im bardziej uczeń refleksyjny, tym bardziej chroniony przed zagrożeniami. Główne wartości, do których odwołuje się program to: prawda, miłość i wolność.

Zakres merytoryczny programu obejmuje rozwijanie kompetencji społeczno- emocjonalnych dziecka w okresie wczesnoszkolnym, wzmacnianie pozytywnego potencjału oraz integracji społecznej.

2. Prowadzenie i/lub realizacja programów/ projektów/ działań/ rozwiązań z zakresu promocji zdrowia i aktywności fizycznej w ramach programu profilaktycznego Strefa 0%.

W ramach tego działania zrealizowano:

1. zajęcia sportowe i rekreacyjne skierowane do młodzieży i osób dorosłych na terenie MOSIR W Wałczu (szachy, tenis stołowy, trening obwodowy, cheerleaders). Zrealizowano 156 godzin treningowych, w których udział wzięło każdorazowo 67 uczestników,

2. zajęcia sportowe na skateparku - Strefa 0% z deskorolką. W ramach zajęć zrealizowano 6 2 godzinnych spotkań, w których wzięło udział ok 50 osób (dzieci i młodzież),

3. zajęcia SUP (10 spotkań w okresie wakacji letnich), w zajęciach wzięło udział 58 osób .

3. Realizacja akcji profilaktycznych, promujących zdrowy styl życia wśród dzieci i młodzieży. Przeprowadzenie spotkań w placówkach oświatowych w ramach szkolnego dnia profilaktyki.

Realizację na terenie miasta kampanii „19 dni przeciwko przemocy i krzywdzeniu dzieci”. Przemoc będąca następstwem używania środków odurzających jest zjawiskiem powszechnym zarówno w środowisku szkolnym jak i domowych.

Mówienie o przemocy, sprzeciwianie się temu zjawisku, obnażanie szkodliwych zachowań i reagowanie na nie, jest działaniem które musi być realizowane w trybie ciągłym. W roku 2023 miasto Wałcz było partnerem Hufca Pracy 16-6, który zorganizował kampanię. W ramach kampanii placówki oświatowe z terenu miasta i powiatu przygotowały krótkie formy sceniczne dot. przemocy, które zostały zaprezentowane uczniom i nauczycielom w Wałęckim Centrum Kultury. W kampanii wzięło udział ponad 350 uczestników.

4. Poszerzanie i udoskonalanie oferty programów profilaktycznych z zakresu uzależnień, skierowanych do dzieci i młodzieży przez

**realizację programów rekomendowanych;*

**prowadzenie profilaktycznych programów informacyjnych;*

**prowadzenie profilaktycznych programów edukacyjnych - uczenie umiejętności społecznych i/lub prowadzenie zajęć z elementami socjoterapii, terapii pedagogicznej, artterapii, itp.;*

**prowadzenie zajęć edukacyjno – rozwojowych (warsztaty taneczne, muzyczne, teatralne itp.) stanowiących integralną część całorocznej pracy profilaktycznej;*

**prowadzenie profilaktycznych programów rówieśniczych;*

**inne działania uzasadnione potrzebami/ aktualną sytuacją.*

W ramach działania zrealizowano:

* 2 spektakle profilaktyczne „Rozerwane dusze” dla uczniów kl. VIII i uczniów klas pierwszych szkół ponadpodstawowych. Liczba uczestników 602 osoby,

* projekt Myśl Kreatywnie, skierowany do uczestników placówki wsparcia dziennego oraz mieszkańców internatu przy PCKZiU w Wałczu. Projekt skupiał się na pokazanie „młodym ludziom”, życia bez używek, wykorzystania własnego potencjału oraz stworzenie miejsca przez młodzież i dla młodzieży, w której znajdą bezpieczną przestrzeń do rozwijania zainteresowań i pasji. W projekcie wzięło udział 50 osób. Projekt realizowany w partnerstwie z Fundacją Planeta Kreatywna,

* projekt Uzależnia mnie tylko sport. Problem uzależnień dzieci i młodzieży od substancji psychoaktywnych – papierosów, alkoholu czy narkotyków – systematycznie narasta.

Aktualny stan wiedzy wskazuje, iż młodzi ludzie sięgają po substancje odurzające z kilku głównych przyczyn. Okres wchodzenia w dorosłość jest czasem trudnym emocjonalnie. Zmieniają się bowiem zarówno cechy fizyczne, jak i osobowość młodego człowieka, który najczęściej nie jest na te zmiany przygotowany emocjonalnie. Rosnąca presja grupy rówieśniczej i chęć uzyskania jej akceptacji, przy jednocześnie wzrastających wymaganiach dotyczących edukacji i planowania zawodowej przyszłości są dla nastolatka silnie obciążające. Dorastający człowiek, szukając metod rozładowania powstałego napięcia, niejednokrotnie odkrywa alkohol czy narkotyki. Czynnikiem sprzyjającym sięganiu po substancje psychoaktywne jest także fakt, że ich stosowanie nierzadko imponuje rówieśnikom i jest traktowane jako wyznacznik odwagi.

Z tego względu szczególnie istotne jest wdrażanie celowanych programów profilaktycznych, zapobiegających sięganiu po używki już od najmłodszych lat. Szczególnie wartościową opcją zapobiegania uzależnieniom wśród młodzieży wydaje się sport.

W projekcie wzięło udział 8 klubów sportowych z terenu miasta Wałcz. Zrealizowano 792 godziny szkoleniowe. w zajęciach wzięło ponad 3000 powtarzających się osób.

Dodatkowo w ramach projektu zrealizowano zajęcia sportowe w okresie ferii zimowych w ramach zlecenia zadania publicznego 4 klubom sportowym: KS „Korona”, KS TOKON, Klub Karate Tradycyjnego, WTS Orzeł. W zajęciach wzięło udział ponad 100 mieszkańców (dzieci i młodzież).

* zajęcia sportowe w okresie ferii zimowych dla uczniów 4 miejskich placówek oświatowych. Ilość zrealizowanych godzin : 160, liczba uczestników: 800 uczniów.

* realizacja 6 spektakli kinowych w okresie ferii zimowych w Wałęckim Centrum Kultury/liczba uczestników 900 osób,

* zajęcia pozalekcyjne z elementami profilaktyki prowadzone były od września do grudnia 2023 roku.

Nazwa placówki	Ilość godzin
Szkoła podstawowa Nr 1	301,5
Szkoła podstawowa Nr 2	192
Szkoła podstawowa Nr 4	437
Szkoła podstawowa Nr 5	400

Ogółem w zajęciach uczestniczyło ponad 800 uczniów (powtarzających się).

Realizowane zajęcia: taneczne, sportowe, szkolna liga boule, językowe, koło programistyczne- robotyka, sztuka emocji, turystyki rowerowej, bębniarskie, artystyczne, muzykoterapia, fotograficzne, modelarskie, strzeleckie, plastyczno-techniczne, kulinarne, rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne, ZHP, plastyczne, teatralne, taneczne, muzyczne i filmowe. Wszystkie zajęcia miały na celu promocję wartości rodzinnych i zdrowy styl życia, pozabawiony używek i przemocy, adresowane były głównie do dzieci i młodzieży zagrożonej i dotkniętej problemami dysfunkcyjnymi w rodzinach.

*finansowanie pracy świetlic opiekuńczo - wychowawczych dla dzieci z rodzin zagrożonych niedostosowaniem społecznym

W szkołach podstawowych w okresie od stycznia do grudnia (z wyłączeniem wakacji szkolnych) funkcjonowały świetlice popołudniowe o charakterze opiekuńczo – wychowawczym. Zajęcia miały na celu wspomaganie i wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów, wspomaganie rozwoju emocjonalnego i społecznego, przekazywanie perspektyw zdrowego stylu życia bez substancji psychoaktywnych. Zakładały realizację treści z zakresu

profilaktyki uniwersalnej: zapobiegania zachowaniom ryzykownym wśród dzieci w tym agresji i przemocy rówieśniczej, uzależnień behawioralnych, zagrożeń wynikających z technologii informacyjno-komputerowej. W ramach świetlic prowadzone były zajęcia plastyczno-techniczne, rekreacyjne, ruchowe. Łącznie szkoły realizowały średnio 70 godzin zajęć tygodniowo. Do świetlic działających przy szkołach, uczęszczało około 80 uczniów. Dzieci pochodziły z różnych domów i środowisk, w związku z tym szczególnie nacisk kładziono na kształtowanie właściwych nawyków, kultury życia codziennego i rozwój społeczny uczniów.

Nazwa placówki	Ilość zrealizowanych godzin
Szkoła podstawowa Nr 1	626
Szkoła podstawowa Nr 2	145
Szkoła podstawowa Nr 4	598
Szkoła podstawowa Nr 5	640

*świadczenie usług psychologa dla uczniów i ich rodziców

* **SOS DLA NASTOLATKA.** Punkt bezpłatnej pomocy psychologów (Katarzyna Berchiet – Żuk, Elżbieta Czaplinska – Raszka) dla młodzieży w wieku 13-19 lat z terenu miasta Wałcz. W okresie od 30.01.2023 do 31.12. 2023 r. w ramach projektu zrealizowano 354 godziny terapeutyczne. Najczęstszym problemem występującym u zgłaszającej się młodzieży był brak akceptacji ze strony rówieśników, niskie poczucie własnej wartości, samookaleczenia i zaburzenia odżywiania.

*w okresie od 24.03.2023- 30.06.2023 w Szkole Podstawowej Nr 1 i Szkole Podstawowej Nr 2 zrealizowano 56 godzin wsparcia psychologa ze względu na brak psychologa zatrudnionego w placówce.

Zdiagnozowane problemy:

- samookaleczenia
- myśli rezygnacyjne
- próby samobójcze
- zagrożenie cyberprzemocą
- zagrożenie uzależnieniem od Internetu/gier/komputerowych/nowoczesnych technologii informacyjnych
- zagrożenie niedostosowaniem społecznym
- wagary-brak motywacji do realizowania obowiązku szkolnego
- konflikty w klasie z rówieśnikami

- problemy z komunikacją wewnątrz grupy
- zagrożenie uzależnieniem od środków psychoaktywnych
- zagrożenie / bądź utrata wpływu wychowawczego na dziecko przez rodziców
- zaburzone relacje rodzinne
- wczesne inicjacje seksualne/ciąża
- przemoc emocjonalna/fizyczna/cyberprzemoc - w obszarze zespołu klasowego
- przemoc emocjonalna/fizyczna/seksualna – w obszarze systemu rodzinnego
- rozluźnienie więzi rodzinnych/odrzućenie/dysfunkcjonalność systemów rodzinnych
- problemy emocjonalne/stany lękowe/stany depresyjne
- zaburzenia odżywiania

Koordinatorami działań psychologicznych byli pedagodzy zatrudnieni w szkołach, to oni dokonywali pierwszej diagnozy problemu i uruchamiali możliwą sieć wsparcia.

W pozostałych placówkach oświatowych usługi psychologa realizowane były na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z 22 lipca 2022 r. w sprawie organizacji i udzielania pomocy psychologicznej w publicznych szkołach, przedszkolach i placówkach.

5. Półkolonie z programem zajęć profilaktycznych (wsparcie całorocznej pracy w ramach poszerzania i podnoszenia jakości oferty pomocy psychologicznej, socjoterapeutycznej i opiekuńczej dla m.in. dzieci z rodzin z problemem alkoholowym, w tym dzieci z pieczy zastępczej)

W ramach działania zrealizowano:

* półkolonię zimową dla uczniów szkół podstawowych „Kreatywne Ferie”. Liczba uczestników 90 uczniów (6 – 11 lat), termin 13.02.2023 – 26.02.2023 r., organizator MOSIR w Wałczu. Zorganizowano 2 turnusy. Prowadzący zaproponowali szeroki wachlarz zajęć: sportowe, artystyczne, plastyczne i promujące zdrowy tryb życia, podtrzymujące tradycje i zwyczaje oraz rozwijające zainteresowania, z uwzględnieniem zajęcia z profilaktyki w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom behawioralnym,

* półkolonie zimowe w 2 placówkach oświatowych: Szkoła Podstawowa Nr 4 i Szkoła Podstawowa Nr 5. Klasy I-IV/ liczba uczestników 114 uczniów,

*półkolonię letnią z programem profilaktycznym dla uczniów szkół podstawowych na terenie Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Wałczu. Odbyło się 5 turnusów w okresie 26.06 do 28.07.2023 r. Podczas zajęć realizowano program profilaktyczny obejmujący problemy ze stosowaniem używek, a także przemocy. Podczas zajęć były prowadzone były działania profilaktyczne: warsztaty ukierunkowane na rozwój poznawczy, przeciwdziałanie przemocy. Organizatorzy szczególną uwagę zwrócili na zajęcia integrujące oraz nabywanie umiejętności przydatnych w grupie: porozumiewania się, radzenia sobie z trudnościami i współdziałania. We wszystkich turnusach wzięło udział 130 uczniów w wieku 6 – 11 lat.

* półkolonię organizowaną przez Caritas przy Parafii św. Antoniego w Wałczu – Wakacyjny wyjazd profilaktyczny w Bogdanówce w dniach 01.07.2023 – 31.08.2023 r. Wyjazd zorganizowano dla 15 podopiecznych Caritas przy parafii św. Antoniego. Uczestnicy wypoczynku pochodzili z rodzin należących do wspólnot działających przy Parafii św. Antoniego, dysfunkcyjnych i uzależnionych od alkoholu.

6. Poszerzanie i podnoszenie jakości oferty pomocy psychologicznej, socjoterapeutycznej i opiekuńczej, dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym lub z rodzin zagrożonych tym problemem – w placówkach wsparcia dziennego.

W okresie od 09.01.2023 do dnia 31.12.2023 na terenie miasta funkcjonowała placówka wsparcia dziennego „Świetlica Planeta Kreatywna”. Placówka realizowała zadania z zakresu: zajęć opiekuńczo –wychowawczych, indywidualnych programów korekcyjnych, codziennej pomocy przy odrabianiu lekcji, organizowaniu zabawy, kółek zainteresowań. Grupa docelowa, to młodzież od 11 do 18 r. ż. Placówka pełniła dyżur przez 51 tygodni, 6 dni tygodniowo w wymiarze 4 h dziennie. W czasie trwania projektu młodzież uczestniczyła w zajęciach dostosowanych do grupy rówieśniczej, odbywały się warsztaty, zajęcia dydaktyczne, zajęcia integracyjne, wyjścia. Nadzór nad młodzieżą pełnili wychowawcy pedagogiczni. Liczba uczestników 17-25 osób w wymiarze miesięcznym.

W okresie funkcjonowania placówki zrealizowano m.in. :

- wyjście do kina film „Avatar”
- warsztaty z ceramiki „Serca Walentynkowe” prowadzone przez instruktora ceramiki
- udział w warsztatach „Mange – Anima” organizowanych w WCK
- udział w warsztatach HIP – HOP organizowanych w WCK
- spotkanie integracyjne w OWES dotyczące pikniku NGO
- kontynuacja zajęć rękodzielniczych z ceramiki - przygotowania warsztatów tanecznych i występów na piknik
- warsztaty taneczne i muzyczne, podczas których młodzież przygotowuje się do występu w pikniku NGO;
- nauka jazdy na deskorolce;
- udział w Festynie z okazji Dnia Dziecka - udział w pikniku profilaktycznym
- warsztaty „Myślenie Wizualne”
- wycieczka rowerowa do Ostrowca
- ściana do warsztatów.

Zorganizowano warsztaty profilaktyczne, psychoedukacje, zajęcia z zakresu komunikacji, regulacji złości. Odbywały się rozmowy indywidualne z wychowankami w zależności od potrzeb emocjonalnych. Nawiązano współpracę z pedagogami szkolnymi i nauczycielami podopiecznych placówki.

W ramach projektów realizowanych przez Fundację w ramach placówki wsparcia dziennego wzięło udział ponad 100 uczniów wałęckich szkół podstawowych i ponadpodstawowych.

7. Rozszerzenie oferty dla osób i rodzin z problemem alkoholowym- terapeuta prowadzący konsultacje w zakresie problemów uzależnień.

W ramach zadania realizowano:

Punkt Konsultacyjny i Interwencji Kryzysowej Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałczu. Działalność punktu dofinansowana jest na podstawie porozumienia zawieranego z Powiatem Wałeckim .

W ramach działalności punktu realizowano zadania w zakresie:

W 2023 r. realizował zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz udzielania pomocy rodzinom z problemem nadużywania lub uzależnienia od substancji psychoaktywnych. Zarówno osoby doznające przemocy w rodzinie jak i osoby ją stosujące korzystały ze specjalistycznej pomocy psychologicznej, interwencji kryzysowych, prawnej, terapeuty ds. uzależnień oraz w zakresie pracy socjalnej. Radca prawny udzielał pomocy dla osób z Gminy Miejskiej Wałcz, które zgłaszały się z problemami dotyczącymi sytuacji przemocy w rodzinie. Pozytywne rozwiązanie sytuacji przemocy domowej wymaga wiedzy i umiejętności prawniczych, dotyczących kodeksu karnego, cywilnego oraz rodzinnego. Przygotowanie odpowiedniej dokumentacji i zrozumienie przepisów nie jest w gestii przeciętnej osoby, zwłaszcza nisko sytuowanej, z bardzo ograniczonymi możliwościami finansowymi. Z konsultacji i poradnictwa prawnego skorzystało 89 osób, z reguły osoby korzystały z pomocy kilkakrotnie (także osoby narodowości ukraińskiej przebywające w Wałczu). Do najistotniejszych spraw natury prawnej, z którymi zgłaszały się osoby potrzebujące pomocy należały: doświadczenie przemocy psychicznej, fizycznej, ekonomicznej, seksualnej, pomoc w uzyskaniu alimentów, przygotowanie do spraw rozwodowych, separacja, ubezwłasnowolnienie, ustalanie miejsca pobytu dzieci, ustalanie kontaktów z dziećmi oraz kwestie socjalno-bytowe uchodźców wojennych z Ukrainy. Udzielano pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych, współuzależnionych i ich rodzin oraz ofiar i sprawców przemocy w rodzinie. Problemy z tego obszaru dotyczyły nadużywania i uzależnienia od alkoholu i innych środków psychoaktywnych, uzależnienia od seksu, hazardu, komputera, telefonu i Internetu. Pomocą objęto łącznie 192 osoby z terenu miasta Wałcz.

CEL SZCZEGÓŁOWY NR 3: Ograniczenie szkód zdrowotnych, psychologicznych i społecznych wynikających ze spożywania środków psychoaktywnych oraz innych zachowań ryzykownych

1. *Zwiększanie dostępności do opieki zdrowotnej i programów podnoszących jakość życia osób używających szkodliwie i uzależnionych od substancji psychoaktywnych.*

W ramach działania zrealizowano:

Funkcjonowanie Poradni Leczenia Uzależnień. W okresie od 1.02.2023 – 30.06.2023 zadania te realizowane były przez **Poradnię Zdrowia Psychicznego J. Molęda & H. Iżyk w Wałczu**. Poradnia prowadziła ponadstandardową i ponad limitową (ilościowo wykraczającą poza liczbę świadczeń określonych umową z NFZ) ofertę terapeutyczną dla osób uzależnionych i współuzależnionych w formie dodatkowych terapii poprzez specjalistyczną pomoc

terapeutyczną i rehabilitację osób uzależnionych. Przyznane środki finansowe zabezpieczyły koszty nakładu pracy specjalistów: lekarza psychiatry oraz psychologów, specjalistów terapii uzależnień. Świadczone indywidualną pomoc psychiatryczną, psychologiczną, terapeutyczną i instruktora terapii uzależnień oraz grupową w zakresie terapii uzależnień. W okresie I półrocza w zakładzie było leczonych 117 osób. W dodatkowych zajęciach terapeutycznych after-care wzięło udział 11 osób. W programie zaawansowanym wzięło udział 9 osób, w programie podstawowym 36 osób i w programie grupy wstępnej 78 osób (w tej grupie występuje znaczna rotacja pacjentów – wiele osób przerywa leczenie, powracając do picia alkoholu, część pacjentów wznawia leczenie). 11 osób uzależnionych od alkoholu skierowano do detoksykacji i do leczenia odwykowego w ośrodkach stacjonarnych.

W związku z zakończeniem działalności przez Poradnię, samorząd miejski stanął przez zadaniem uruchomienia poradni uzależnień dla naszych mieszkańców. Po rozmowach z jednostkami medycznymi w dniu 21.08.2023 podpisana została umowa ze 107 Szpitalem Wojskowym z Przychodnią SPZOZ w Wałczu. Poradnia czynna była 5 razy w tygodniu. Dedykowano poradni 5 specjalistów w zakresie psychiatrii, 1 psychoterapeuta i psycholog. Zmiana miejsca świadczenia usług wymagała nakładu działań informacyjnych oraz edukacyjnych osób dotychczas korzystających z usług poradni uzależnień. W okresie objętym umową z usług poradni skorzystało 80 osób (powracających lub korzystających wyłącznie z pomocy psychiatrii).

2. Programy z zakresu zapobiegania narkomanii dla osób współuzależnionych, w tym do osób doświadczających przemocy tj.: treningi umiejętności wychowawczych, zajęcia informacyjne, zajęcia edukacyjne, terapia indywidualna, grupa wsparcia, trening interpersonalny.

W ramach działania zrealizowano:

Funkcjonowanie Poradni Profilaktyczno – Konsultacyjnej. Projekt realizowany przez Fundację Planeta Kreatywna. W okresie od 17.04.2023 -31.12.2023 102 osoby skorzystały ze spotkań indywidualnych w Poradni Profilaktyczno-Konsultacyjnej. Łączna liczba spotkań to 296 godzin. W spotkaniach uczestniczyły osoby niepełnoletnie jako profilaktyka uzależnień, psychoedukacja, komunikacja w relacji dziecko-dorosły. Wśród młodzieży były też osoby uzależnione w wieku 15-18 lat. 9 osób zostało przekierowanych do ośrodków stacjonarnych w celu odbycia terapii długoterminowej. Ze spotkań indywidualnych korzystały osoby dorosłe, zagrożone uzależnieniem/bądź uzależnione. 16 osób pełnoletnich zostało przekierowanych do odbycia detoksykacji. 13 osób zostało skierowanych do ośrodków terapii krótkoterminowej (program podstawowy 8 tyg). 9 osób pełnoletnich zostało przekierowanych na roczną terapię długoterminową. Dominującą substancją psychoaktywną wśród osób uzależnionych była marihuana, amfetamina, dopalacze (Kryształ, Mefedron) oraz leki z grupy benzodiazepiny i leki zawierające w substancji czynnej pochodne morfiny. Wśród osób nieletnich główną zażywaną substancją była marihuana i amfetamina łączone z alkoholem lub używane zamiennie. Z wywiadu młodzież zaczynała eksperymentowanie od marihuany i dopalaczy, głównie meta amfetamina, Kryształ, Mefedron. Młodzi ludzie sięgali po środki psychoaktywne w pierwszej fazie głównie z ciekawości, w późniejszej fazie przyjmowali

substancje w sytuacjach stresowych, smutku, złości, problemów w szkole, niespełnionej miłości. Prawie zawsze pierwszy raz sięgali po marihuanę po spożyciu alkoholu (głównie młodzież 14-16 lat). U osób dorosłych/ uzależnionych wieloletnio główną substancją to marihuana i amfetamina. Używana zamiennie w zależności od sytuacji życia codziennego. Osoby używające marihuanę w sposób ryzykowny to osoby wysoko funkcjonujące, które weekendowo używają głównie alkoholu a w tygodniu pracy zamieniają na marihuanę. 7 osób dorosłych zostało skierowanych na oddział w Szpitalu Psychiatrycznym z powodu urojeń po długoletnim używaniu amfetaminy. 5 osób zostało przekierowanych do PCPR w celu skorzystania z pomocy psychologicznej. W czasie projektu 7 osób, które miały nakaz sądowy terapii kontynuowały zalecany program. Jako Poradnia jesteśmy w stałym kontakcie z kuratorami i sądem. Monitorowanie środowiska narkomani na terenie Gminy Miejskiej Wałcz z podziałem na płeć: Do poradni zgłosiły się kobiety w wieku 30-40 lat z diagnozy psychiatrycznej uzależnione od leków beznodiazeplin, morfiny, leków z pochodną morfiny. Głównie kobiety o średnim statusie społecznym, pracujące zawodowo. Kobiety od 18 do 30 r. ż jak wynika z wywiadu używają marihuany i alkoholu. Dziewczyny do 18 r. ż - główna substancja to amfetamina i alkohol używany zamiennie. Mężczyźni od 18 do 30 r. życia to głównie amfetamina, zdiagnozowane uzależnienie wieloletnie. Mężczyźni od 30 do 45 r. życia głównie marihuana zamiennie z alkoholem. Mężczyźni do 18 r. życia głównie dopalacze, amfetamina. Zmianą społeczną jaka została osiągnięta jest świadomość, trzeźwość, edukacja społeczna, edukacja finansowa, edukacja zdrowotna, Zmianą było również przeciwdziałanie uzależnieniu, nauka życia w trzeźwości, nauka nowych ról społecznych(rodzic, partner, pracownik) Zmianą społeczną będzie również umiejętność spędzania czasu wolnego przez uczestników projektu. Nauka i próba życia bez stresu. Wiedza z zakresu uzależnienia oraz wiedza o miejscach gdzie można otrzymać pomoc. Poprawa komunikacji i relacji w rodzinie. Zaprzeszanie lub ograniczenie używania środków psychoaktywnych. Rzetelna informacja o miejscach terapeutycznych, detoksykacyjnych, hospitalizacyjnych. Profilaktyka dla osób małoletnich zagrożonych uzależnieniem lub eksperymentujących odbywała się poprzez psychoedukację, naukę poprawnej komunikacji w relacjach dziecko-dziecko i dziecko-dorosły, propozycję alternatywnych form spędzania czasu wolnego jako działania fundacji, przekierowanie do grupy rówieśniczej, kontakt z pedagogami w szkołach i nauczycielami jako metoda wspólnych działań i wypracowanie jednej ścieżki pomocowej. Trwałą zmianą jest była nauka regulacji emocji, wypracowanie alternatywnych działań adekwatnych do sytuacji osobistej podopiecznych Poradni Profilaktyczno-Konsultacyjnej. W czasie warsztatów dla rodziców zostały przedstawione sposoby komunikacji z osobą małoletnią, rodzice wdrazali proponowane działania do życia codziennego. W późniejszym etapie dzielili się informacją zwrotną o efektach. Z informacji wynika, że poprawiły się relacje w życiu rodzinnym, komunikacja jest na poziomie zadowalającym lud dobrym. W ramach warsztatów z komunikacji wzięło udział 26 osób.

3. Zwiększanie dostępności i podnoszenie jakości specjalistycznych świadczeń w zakresie leczenia uzależnienia od alkoholu i/lub pomocy dla osób zgłaszających się z powodu

współuzależnienia, w tym osób doznających przemocy w rodzinie w tym m.in: indywidualna pomoc i konsultacje dla osób uzależnionych, pomoc terapeutyczna dla młodzieży uzależnionej i zagrożonej uzależnieniom oraz ich rodzin, pomoc psychologiczna i terapeutyczna dla osób doświadczających przemocy oraz osób stosujących przemoc, pomoc terapeutyczna dla osób współuzależnionych.

W ramach działania zrealizowano:

1. Udzielania wsparcia terapeutycznego osobom uzależnionym i współuzależnionym oraz DDA. Usługa realizowana była przez Pracownię Usług Terapeutycznych Mariusz Wiącek, Złotów. Realizacja usługi obejmowała organizację zajęć terapeutyczno – profilaktycznych w gabinecie przy ul. Bydgoskiej 52 oraz w ogrzewalni miejskiej. W roku 2023 z prowadzonego wsparcia skorzystało:

* 41 kobiet, 60 mężczyzn/ kontakt indywidualny (18 spotkań z osobami współuzależnionymi i DDA),

* 11 kobiet , 52 mężczyzn (zajęcia grupowe),

* 63 osoby mikroedukacja nt. profilaktyki i leczenia uzależnień,

*9-12 mężczyzn w ogrzewalni

* 5 osób DDA,

*11 osób trening asertywnych zachowań abstyntenckich

2. Warsztaty terapeutyczne dla osób uzależnionych i współuzależnionych w dniach 28 - 30.07.2023 w Kamienicy k/Budzynia. Cykl warsztatów obejmował 2 bloki tematyczne:

1) dotyczący asertywnych zachowań, podczas których uczestnicy zostali zapoznani ze sposobami odmawiania spożywania alkoholu, narkotyków czy innych substancji,

2) dotyczący nawrotu choroby. Uczestnicy pogłębili wiedzę na temat sygnałów ostrzegawczych nawrotu, radzenia sobie ze stresem oraz skutecznej komunikacji z innymi. W efekcie działań terapeutycznych uczestnicy zostali umocnieni w decyzji o trzeźwieniu i motywacji do trzeźwości, nabyli wiedzę i umiejętności z zakresu zapobiegania i zatrzymania nawrotów choroby, umiejętności w zakresie komunikacji międzyludzkiej. Realizatorem warsztatów był Gabinet Terapii Uzależnień Henryk Januchowski. W warsztatach wzięły udział 22 osoby.

3. Prowadzenie czasowego miejsca pomocy dla osób doznających przemocy. W celu czasowego zabezpieczenia rodzin doznających przemocy na terenie MOSIR w Wałczu funkcjonuje Czasowe Miejsce Pobytu dla Osób Doznających Przemocy w Rodzinie, którego celem jest zapewnienie interwencyjnego schronienia przed osobą stosującą przemoc. Działanie to polega na udzieleniu natychmiastowej pomocy psychologicznej, wsparcie, przywrócenie równowagi emocjonalnej, nabycie umiejętności samodzielnego podejmowania decyzji i radzenia sobie przez osobę, która doznawała przemocy. W roku 2023 miejsce to pełniło funkcję zabezpieczenia miejsca pobytu dla matki z dzieckiem .

Należy także dodać , że w roku 2023 samorząd miejski kontynuował współpracę z Centrum Charytatywno-Opiekuńczym Caritas w Wałczu w zakresie zabezpieczenia miejsca pobytu dla osób doznających przemocy w wyniku uzależnień (ofiary przemocy) w mieszkaniu

znajdującym się przy ul. Okulickiego 22 oraz Parafią Prawosławną przy ul. Kujawskiej (dom parafialny).

2. Działania edukacyjne z obszaru profilaktyki FASD/ FAS skierowane dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych.

W ramach działania zrealizowano szkolenie JA NIE PIJĘ –profilaktyka picia alkoholu w ciąży. Szkolenie obejmowało 12 godzin zajęć z młodzieżą oraz 6 godzin zajęć dla kadry. Szkolenie składało się z części teoretycznej i praktycznej z udziałem fantomów imitujących niemowlę z zespołem płodowych cech alkoholowych (FAS) , alkogogli oraz kamizelki ciężowej. W szkoleniu wzięło udział 15 członków kadry oraz 14 dziewcząt.

Dodatkowo w ramach działań zakupiono manekiny patologiczne : z syndromem ”głodu” narkotykowego , alkoholowego FAS, dziecka potrąsanego oraz alkogogle i itgogle.

3. Wsparcie działalności środowisk abstynenckich. Realizacja programów/projektów służących rehabilitacji - działań podtrzymujących zmianę u osób uzależnionych po zakończeniu leczenia terapeutycznego, utrwalających efekty leczenia, służących zdrowieniu oraz pomagających w podejmowaniu i realizacji zadań wynikających z pełnienia ról społecznych oraz integrujących osoby uzależnione ze społecznością lokalną i jej najbliższym otoczeniem.

W ramach działania realizowano:

1. Projekt pn. JA –kobieta (Fundacja Planeta Kreatywna). Grupa terapeutyczna dla kobiet współuzależnionych, żyjących w relacji z osobą uzależnioną. Warsztaty były skierowane są do kobiet używających alkoholu w sposób szkodliwy lub ryzykowny. Jedna grupa warsztatowa to 8 spotkań po 2 h. W czasie Jednego cyklu uczestniczyło 10 kobiet. Trwałym rezultatem było przeprowadzenie cyklu spotkań w wymiarze 64 godzin dla mieszanek Gminy Miejskiej Wałcz oraz poprawa jakości życia, umiejętność zadbania o emocje i w sposób konstruktywny wyrażanie je. Kobiety chętnie uczestniczyły w spotkaniach, nawiązały relację i spotykały się poza grupą. Spotkania pomagały im w regulacji emocji, wzajemnego zrozumienia, grupowego rozwiązywania problemów z życia codziennego. Nabyły nowe zainteresowania i pasje wzajemnie się motywując do działania. Wspólnie uczestniczyłyśmy w zajęciach sportowych na deskach SUP- "Uzależnia mnie tylko sport".

3/ Projekt pn. Inny świat (Fundacja Planeta Kreatywna). Czas trwania 12.05-31.12.2023.

W czasie trwania projektu zostały przeprowadzone 2 cykle warsztatów dla 10 osób w każdej grupie. W pierwszej fazie warsztaty odbywały się poprzez psychoedukację, strategię informacyjną z zakresu uzależnień behawioralnych, ustalenie indywidualnego plany używania urządzeń w ciągu dnia, korekcję zachowania , wypracowanie alternatywnych sposobów na stan emocjonalny, propozycja spędzania czasu wolnego w realnym życiu, ustalenie celów i priorytetów w życiu osobistym. Warsztaty odbywały się na wywołaniu refleksji o życiu metodą Dialogu Motywującego. Każdy z uczestników projektu przygotował własny plan korekcyjny. W czasie trwania warsztatów uczestnicy dzielili się spostrzeżeniami i refleksją odnośnie życia w wirtualnym świecie. Zostały omówione zagadnienia dotyczące uzależnień behawioralnych zgodnie z założeniem projektu. W czasie warsztatów uczestnicy

przygotowali scenki rodzajowe z tematyki bycia w świecie wirtualnym, przedstawili swoje obserwacje na zasadzie zysków i strat. Spotkania odbywały się w każdy piątek od godz. 16 do 18 na Świetlicy Planeta Kreatywna, skierowane do rodziców młodzieży, która korzysta ze wsparcia świetlicy oraz dla wszystkich rodziców zainteresowanych. Odbyło się także 9 h warsztatowych (6 spotkań po 1,5 h) oraz konsultacje indywidualne dla młodzieży z zakresu profilaktyki uzależnień. Grupa docelowa: młodzież (od 13 r. ż), która w sposób okazjonalny używa środków zmieniających świadomość, dorośli, mieszkańcy Gminy Miejskiej Wałcz (rodzice, których nastoletnie dzieci wchodzi w okres dorastania), (korzystali z konsultacji indywidualnych, w celu podniesienia wiedzy na temat profilaktyki uzależnień i komunikacji z nastolatkiem). W ramach projektu przedstawiono lokalną ofertę o dostępności pomocy.

*** Waleckie Stowarzyszenie Klub Abstynentów Korona**

1/ projekt pn.: Realizacja działań z zakresu rozwiązywania problemów alkoholowych na terenie i na rzecz mieszkańców miasta Wałcz (kwiecień grudzień) tj. prowadzenie grupy wsparcia, mitingi AA dla osób uzależnionych, Al - anon dla osób współuzależnionych oraz prowadziło działalność edukacyjną poprzez udzielanie informacji oraz udostępnianie materiałów informacyjnych.

W terapii grupowej oraz indywidualnej z terapeutami Henrykiem Januchowskim i Krzysztofem Staniewskim korzystało od 25 do 35 osób miesięcznie. Ze spotkań rehabilitacyjnych w mityngowych grupach wsparcia w środy i piątki brało udział od 8 do 18 osób tygodniowo. Podczas realizacji zadania kilka osób skorzystało w szybszym umieszczeniu w Ośrodku Terapii Uzależnień w Piecewie oraz Charcicach. 14 osób uczestniczyło w Zachodniopomorskim Zlocie Radości w Łazach, połączonym z zajęciami terapeutycznymi.

***Stowarzyszenie Parafii św. Antoniego w Wałczu**

1/ projekt pn. Terapia indywidualna i grupowa dla uzależnionych i ich rodzin (kwiecień – grudzień 2023). Realizowano działania: terapia indywidualna, spotkanie terapeuty uzależnień z osobami podejmującymi próbę zmiany stylu życia, zarówno uzależnionych jak i współuzależnionych, doświadczających przemocy i sami będący agresorami. Terapia odbywała się dwa, trzy razy w miesiącu w zależności od potrzeb korzystających z niej osób. Uczestnikami warsztatów były osoby z terenu miasta Wałcz, uzależnione, AA, Al-Anon, DDA, narkomani, hazardziści, lekomani, itp., ich rodziny, które podjęły decyzję o chęci zmiany dotychczasowego funkcjonowania na lepsze, spokojniejsze życie. Godzinna terapia indywidualna, czyli spotkania terapeuty z osobami podejmującymi próbę zmiany stylu życia, zarówno uzależnionymi jak i współuzależnionymi, doświadczającymi przemocy i sami będący agresorami. Terapia odbywała się dwa razy w miesiącu z wyjątkiem sierpnia roku 2023. Odbyły się dwa warsztaty - terapia grupowa uzależnień: rozwiązywanie konfliktów; co nas zatrzymuje w procesie zdrowienia. Uczestnikami warsztatów były osoby dorosłe z terenu miasta Wałcza, uzależnione, AA, Al-Anon i DDA, narkomani, hazardziści, lekomani itp. ich rodziny, które podjęły decyzję o chęci zmiany dotychczasowego funkcjonowania na lepsze,

W terapii grupowej wzięło udział 20 osób anonimowych alkoholików, dorosłych dzieci alkoholików oraz żon alkoholików. Spotkania odbywały się na terenie domu duszpasterskiego Braci Mniejszych Kapucynów przy ulicy Orlej 11.

Cel szczegółowy 4 Optymalizacja systemu planowania, monitorowania i kontrolowania realizacji Programu oraz wzmacnianie synergii działań i współpracy podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie uzależnieniom.

1. Tworzenie warunków do zabezpieczenia pracy Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wałczu.

W roku 2023 Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wałczu:

- * spotkała się na 14 posiedzeniach. Komisja pracowała w składzie 7 osobowym,
- * mając na uwadze wagę podejmowanych działań oraz ich cel na bieżąco realizuje działania zmierzające do zwiększenia kompetencji członków Komisji 4 członków wzięło udział w szkoleniu dot. działalności KRPA - nowe zadania w związku z nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- * zorganizowano 2 spotkania z przedstawicielami KPP w Wałczu, Zespołem Interdyscyplinarnym i Zespołem Kuratorskiej Służby Sądowej (...) w sprawie podejmowania wspólnych działań w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży,
- * monitorowano realizację zadań i usług zleczanych w ramach programu ,
- * współpracowano z placówkami oświatowymi miejskimi i powiatowymi w zakresie podejmowania wspólnych działań w obszarze profilaktyki,
- * członkowie MKRPA uczestniczyli w posiedzeniach Zespołu Interdyscyplinarnego,
- * MKRPA prowadzi profil na social media.

W ramach prowadzonych działań MKRPA podejmuje także działania mające na celu ograniczenie zjawiska sprzedaży alkoholu osobom nieletnim poprzez realizację zadań i kampanii skierowanych do sprzedawców napojów alkoholowych:

- *w ramach współpracy na bieżąco monitoruje punkty sprzedaży alkoholu w zakresie legalności sprzedaży (tabliczki informujące o szkodliwości spożycia alkoholu oraz braku możliwości sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym oraz poniżej 18 roku życia, spożywanie alkoholu w obrębie sklepów, sprzedaż nieletnim),
- * w roku 2023 przeprowadzono badanie metoda „tajemniczego klienta” - szkolenie stacjonarne w punkcie sprzedaży / audytor/ka w wieku 18-20 lat , dokonuje audytu mającego na celu weryfikację przestrzegania przez sprzedawców zasady niesprzedawania alkoholu osobom poniżej 18 r.ż. . Audyt ten przeprowadzono w 40 punktach sprzedawania napojów alkoholowych na terenie miasta Wałcz.

Rezultat badania:

- * 33 sprzedawców nie poprosiło o okazanie dowodu osobistego,
- * 7 sprzedawców zapytało o okazanie dowodu.

W związku z powyższym sprzedawcy zostali przeszkoleni w zakresie odpowiedzialności z tytułu sprzedaży alkoholu osobom nieletnim, otrzymali materiały edukacyjne.

Efekty realizacji Programu

Analizując realizację działań zawartych w Programie, które zostały ukierunkowane na profilaktykę uzależnień, warto zwrócić uwagę, że podstawowym celem, na rzecz którego angażowano znaczne zasoby finansowe i kadrowe były działania z zakresu profilaktyki uniwersalnej, skierowane głównie do dzieci i młodzieży.

Problem uzależnień dzieci i młodzieży od substancji psychoaktywnych –alkoholu, narkotyków oraz uzależnienia behawioralne – systematycznie narasta.

Po użyciu sięgają coraz młodsze osoby, co jest istotnym problemem społecznym, gdyż szanse na uzależnienie się są szczególnie wysokie w młodym wieku.

Aktualny stan wiedzy wskazuje, iż młodzi ludzie sięgają po substancje odurzające z kilku głównych przyczyn. Okres wchodzenia w dorosłość jest czasem trudnym emocjonalnie. Zmieniają się bowiem zarówno cechy fizyczne, jak i osobowość młodego człowieka, który najczęściej nie jest na te zmiany przygotowany emocjonalnie.

Rosnąca presja grupy rówieśniczej i chęć uzyskania jej akceptacji, przy jednocześnie wzrastających wymaganiach dotyczących edukacji i planowania zawodowej przyszłości są dla nastolatka silnie obciążające. Dorastający człowiek, szukając metod rozładowania powstałego napięcia, niejednokrotnie odkrywa alkohol czy narkotyki. Czynnikiem sprzyjającym sięganiu po substancje psychoaktywne jest także fakt, że ich stosowanie nierzadko imponuje rówieśnikom i jest traktowane jako wyznacznik odwagi. Kolejnym etapem realizowanych działań było skoncentrowanie się na eliminowaniu problemów zdrowotnych i społecznych wynikających z używania w celach innych niż medyczne środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych przez osoby dorosłe.

Zaplanowane w Programie cele realizowane były w następujących obszarach działań:

1. Grupa działań o charakterze informacyjno-edukacyjnym.

W tej grupie powszechną formą działania była edukacja publiczna w zakresie szkód społecznych i zdrowotnych wynikających z uzależnień. Polegała ona na dystrybucji materiałów informacyjnych opracowanych i wydanych przez Urząd Miasta Wałcz lub innych instytucji, najczęściej Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom. Ich dobór tematyczny był odpowiedzią na podstawowe problemy i wątpliwości związane z bezpiecznym spożywaniem alkoholu, ryzykownym używaniem substancji psychoaktywnych oraz edukacja w zakresie uzależnień behawioralnych.

W roku 2023 kontynuowano działania edukacyjne poprzez różne formy zaangażowania i przekazu skierowanego do dzieci i młodzieży (projekt Strefa % ZERO, Uzależnia mnie tylko sport, SOS dla NASTOLATKA, warsztaty), mając na uwadze cel jaki został określony w programie i który będzie realizowany w procesie długofalowym w oparciu o obserwacje

naukowe nazwane „paradoksem prewencyjnym”. Paradoks ten mówi , że: „suma szkód powodowanych (w tym przeżywanych osobiście) przez osoby nieuzależnione jest znacznie większa niż suma szkód powodowanych (w tym przeżywanych) przez osoby uzależnione od alkoholu”.

Dlatego pracujemy nie tylko z wyselekcjonowaną grupą ryzyka, ale w zasadzie ze wszystkimi, aby utrzymać efekt edukacyjny i ograniczać szkody.

2. Grupa działań profilaktycznych oparta na treściach będących podstawą programów rekomendowanych.

W ramach realizacji działań profilaktycznych skierowanych do konkretnego odbiorcy realizowano programy profilaktyki o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności. W roku 2023 zrealizowano programy na poziomie profilaktyki uniwersalnej. W ich realizację angażowane były głównie placówki oświatowe.

3. Grupa działań kreujących masową świadomość obecności problemu uzależnień w społeczności lokalnej.

Głównymi odbiorcami działań profilaktycznych była młodzież szkolna i dorosła oraz mieszkańcy wybranych środowisk lokalnych. Stosowaną formą działania były spotkania informacyjne, warsztaty nabycia kompetencji osobistych. W ramach tych działań współpracowano z instrukcjami pomocowym (MOPS, PCPR, NGO) oraz Komendą Powiatową Policji w Wałczu.

4. Grupa działań ukierunkowanych na redukcję szkód zdrowotnych i społecznych powstałych z powodu uzależnienia od alkoholu i narkotyków.

W tym zakresie działania o charakterze instytucjonalnym zostały skierowane do osób uzależnionych wymagających terapii i współuzależnionych. Wsparcie poradni profilaktycznych w zakresie dostępności do terapii oraz wsparcia terapeuty uzależnień, a w kolejnym kroku możliwości skorzystania z leczenia w placówce stacjonarnej. Działania wspierające realizowane przez organizacje pozarządowe, których działalność statutowa ukierunkowana jest na profilaktykę uzależnień. Oferta obejmowała pomoc nie tylko osobom uzależnionym, ale także ich rodzinom czy tworzyła grupy samopomocowe.

5. Grupa działań szkoleniowych i informacyjnych kierowanych do kadr instytucji profilaktyki uzależnień i otoczenia instytucjonalnego.

Zwiększanie się zasięgu spożycia alkoholu, narkotyków, innych substancji psychoaktywnych oraz masowa obecność uzależnień behawioralnych, których na co dzień jesteśmy świadkami, a także przyjęcie słusznego założenia o potrzebie stałego podnoszenia efektywności oddziaływań profilaktycznych, uzasadniało organizowanie dla osób należących do grupy edukatorów promocji zdrowia wielu nowoczesnych form podnoszenia kompetencji osobistych. W roku 2023 to członkowie MKRPA podnosili swoje kompetencje i poszerzali swój warsztat w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.

Zastosowane formy i metody oddziaływań zapobiegawczych odnosiły się zarówno do całego społeczeństwa, jak i do osób z poszczególnych grup ryzyka. Przy planowaniu i realizacji działań, mających na celu niwelowanie zagrożeń związanych z używaniem substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych brano pod uwagę dopasowanie oddziaływań do konkretnych grup odbiorców przyjmujących środki psychoaktywne (młodzież, młodzi dorośli, kobiety, osoby starsze uzależnione) i kontekstów, w jakich dochodzi do ich spożycia czy zażywania (szkoły, miejsca rekreacji i wypoczynku, imprezy masowe, zacisze domowe).

Realizacja programu pozwoliła w większości przypadków zainicjować u wielu osób z poszczególnych grup ryzyka proces zmian w życiu osobistym, społecznym i rodzinnym. Świadczą o tym deklarowane i faktyczne zmiany postaw uczestników warsztatów terapeutycznych, programów rekomendowanych, uczestników psychoterapii indywidualnej i grupowej przekazywane organizatorom działań w czasie po ich zrealizowaniu.

Ważnym elementem wsparcia było kompleksowe wsparcie psychologa, nie tylko na etapie szkoły podstawowej i ponadpodstawowej, ale także umożliwienia dostępu do tej pomocy osobom, które z różnych powodów nie chcą z niej korzystać w systemie szkolnym.

Realizowane w roku 2023 działania programowe zgodne były z wytycznymi Narodowego Programu Zdrowia przyjętego na lata 2021-2025.

BURMISTRZ MIASTA

Maciej Żebrowski

SPRZĄDZIŁA:

ANNA CZERNIELSKA
SEKRETARZ MIASTA

Zestawienie wydatków poniesionych w roku 2023

KIERUNEK 1: PREWENCJA, OBSZAR: EDUKACJA ZDROWOTNA ORAZ PODNOSZENIE KOMPETENCJI KADR		PLN
CEL SZCZEGÓŁOWY NR 1: Ograniczanie stosowania substancji psychoaktywnych, środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, NSP oraz ograniczanie skali uzależnień od zachowań		
1.1.	Realizacja oraz koordynacja przez Urząd Miasta Wałcz systemowych działań i projektów/programów edukacyjnych	1 220 786,78 (A) 40 000 (N)
1.1.1.	Realizacja programów profilaktycznych: - "Akcja znicz" promującego bezpieczne kierowanie pojazdami bez używania substancji psychoaktywnych, działania skierowane do kierowców - „Trzeźwy poranek” działania skierowane do kierowców	1532,00
1.1.2	Tworzenie warunków do zabezpieczenia pracy Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wałczu, zgodnie z ustawą z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, w tym zapewnienie obsługi administracyjnej, pokrywanie kosztów sądowych, wydawanie opinii przez biegłych orzekających w sprawie uzależnienia od alkoholu, szkoleń członków MKRPA. Opinie biegłych , opłaty sądowe	10 943,50 zł
1.2	Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących przemocy w rodzinie i możliwości jej przeciwdziałania, w tym skierowanych również do osób stosujących przemoc w rodzinach z problemem uzależnień.	*
1.3.	Zakup i prenumerata publikacji z obszaru uzależnień.	4 772,40
1.4.	Podnoszenie kompetencji osób pracujących z dziećmi i młodzieżą w zakresie udzielania pomocy terapeutycznej dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym.	*
1.5.	Prowadzenie działań edukacyjnych i szkoleniowych, doskonalenie kompetencji osób pracujących w obszarze przeciwdziałania narkomanii, w tym osób pracujących z dziećmi i młodzieżą (wczesne rozpoznawanie zagrożenia używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, NSP oraz umiejętności i podejmowania interwencji profilaktycznych).	*
1.6.	Przeprowadzenie kampanii/programów społecznych nt. współuzależnienia, szczególnie w grupie osób doświadczających przemocy, ukierunkowanej na wzmacnianie własnych kompetencji, samorozwój osób współuzależnionych, dostarczanie informacji nt. możliwości uzyskania pomocy. materiały edukacyjne/ 1683,67 Własnym Rytem Własnym Głosem/ 5 100,00	6783,67

1.7.	Szkolenia realizatorów z programów rekomendowanych o sprawdzonej naukowo skuteczności.	1 700,00
KIERUNEK 1: PREWENCJA, OBSZAR: PROFILAKTYKA (UNIWERSALNA, SELEKTYWNA, WSKAZUJĄCA) CEL SZCZEGÓŁOWY NR 2: Rozwój oferty profilaktycznej sprzyjającej kształtowaniu postaw i zachowań prozdrowotnych skierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży		
2.1	Upowszechnianie i wdrażanie programów rozwijających kompetencje wychowawcze rodziców i wychowawców sprzyjające kształtowaniu postaw i zachowań prozdrowotnych dzieci i młodzieży, w szczególności programów rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji programów profilaktycznych. Program CUDER i Archipelag Skarbów	18 100,00
2.2.	Prowadzenie i/lub realizacja programów/ projektów/ działań/ rozwiązań z zakresu promocji zdrowia i aktywności fizycznej w ramach programu profilaktycznego Strefa 0%.	63 585,33
2.3.	Realizacja akcji profilaktycznych, promujących zdrowy styl życia wśród dzieci i młodzieży. Przeprowadzenie spotkań w placówkach oświatowych w ramach szkolnego dnia profilaktyki.	1 476,00
2.4.	Poszerzanie i udoskonalanie oferty programów profilaktycznych z zakresu uzależnień, skierowanych do dzieci i młodzieży przez: <ul style="list-style-type: none"> a. realizację programów rekomendowanych; b. prowadzenie profilaktycznych programów informacyjnych; c. prowadzenie profilaktycznych programów edukacyjnych - uczenie umiejętności społecznych i/lub prowadzenie zajęć z elementami socjoterapii, terapii pedagogicznej, artterapii, itp.; d. prowadzenie zajęć edukacyjno – rozwojowych (warsztaty taneczne, muzyczne, teatralne itp.) stanowiących integralną część całorocznej pracy profilaktycznej; e. prowadzenie profilaktycznych programów rówieśniczych; f. inne działania uzasadnione potrzebami/ aktualną sytuacją. 	331 798,00
	zajęcia pozalekcyjne / 66 525	
	zajęcia świetlice popołudniowe /111 250	
	zajęcia sportowe – ferie zimowe/ 8 000,00	
	Projekcja filmów ferie zimowe /9 000,00	
	Spektakl profilaktyczny Rozerwane Dusze /16 414,00	
	Projekt Uzależnia mnie tylko sport/51 909,00	
	Projekt Myśl Kreatywnie/10 000,00	

	SOS DLA NASTOLATKA /53 100,00	
	PSYCHOLOG (SP1 I SP 2)/ 5 600,00	
2.5.	Półkolonie z programem zajęć profilaktycznych (wsparcie całorocznej pracy w ramach poszerzania i podnoszenia jakości oferty pomocy psychologicznej, socjoterapeutycznej i opiekuńczej dla m.in. dzieci z rodzin z problemem alkoholowym, w tym dzieci z pieczy zastępczej).	127 855,80
	Półkolonia zimowa SP 4/8 414,80	
	Półkolonia zimowa SP 5/13 846,00	
	kolonie letnie CARITAS /9 460,00	
	Półkolonia letnia MOSIR /55 555,00	
	Półkolonia zimowa MOSiR / Planeta Kreatywna /40 580,00	
2.6.	Poszerzanie i podnoszenie jakości oferty pomocy psychologicznej, socjoterapeutycznej i opiekuńczej, dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym lub z rodzin zagrożonych tym problemem – w placówkach wsparcia dziennego.	162 971,83
2.7.	Rozszerzenie oferty dla osób i rodzin z problemem alkoholowym - terapeuta prowadzący konsultacje w zakresie problemów uzależnień. Punkt Interwencji Kryzysowej	17 000
<p>KIERUNEK 2: INTERWENCJA, OBSZAR: REDUKCJA SZKÓD, LECZENIE, REHABILITACJA I REINTEGRACJA ZDROWOTNA, SPOŁECZNA I ZAWODOWA CEL SZCZEGÓŁOWY NR 3: Ograniczenie szkód zdrowotnych, psychologicznych i społecznych wynikających ze spożywania środków psychoaktywnych oraz innych zachowań ryzykownych</p>		
3.1.	Zwiększanie dostępności do opieki zdrowotnej i programów podnoszących jakość życia osób używających szkodliwie i uzależnionych od substancji psychoaktywnych. Poradnia uzależnień	63 000,00
3.2.	Programy z zakresu zapobiegania narkomanii dla osób współuzależnionych, w tym do osób doznających przemocy tj.: treningi umiejętności wychowawczych, zajęcia informacyjne, zajęcia edukacyjne, terapia indywidualna, grupa wsparcia, trening interpersonalny. Poradnia Profilaktyczno-Konsultacyjna	40 000,00
3.3.	Dofinansowanie poradni uzależnień, zapewniającej systemową opiekę terapeutyczną (grupową i indywidualną) oraz specjalistyczne świadczenia uzupełniające, w obszarze leczenia uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia.	w zakresie punktu 3.1

3.4.	Zwiększanie dostępności i podnoszenie jakości specjalistycznych świadczeń w zakresie leczenia uzależnienia od alkoholu i/lub pomocy dla osób zgłaszających się z powodu współuzależnienia, w tym osób doznających przemocy w rodzinie w tym m.in: indywidualna pomoc i konsultacje dla osób uzależnionych, pomoc terapeutyczna dla młodzieży uzależnionej i zagrożonej uzależnieniom oraz ich rodzin, pomoc psychologiczna i	63 771,97
	Czasowe Miejsce pomocy/ 20 271,97	
	Pracowania terapeutyczna M. Wiącek/ 34 260,00	
	Warsztaty Kamienica/ 9 240,00	
3.5.	Działania edukacyjne z obszaru profilaktyki FASD/ FAS skierowane dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych.	17 053,80
3.6.	Wsparcie działalności środowisk abstynenckich. Realizacja programów/projektów służących rehabilitacji - działań podtrzymujących zmianę u osób uzależnionych po zakończeniu leczenia terapeutycznego, utrwalających efekty leczenia, służących zdrowieniu oraz pomagających w podejmowaniu i realizacji zadań wynikających z pełnienia ról społecznych oraz integrujących osoby uzależnione ze społecznością lokalną i jej najbliższym otoczeniem.	84 976, 00
	Stowarzyszenie Parafii św. Antoniego w Wałczu/34 000,00	
	Wałeckie Stowarzyszenie Klub Abstynentów Korona/35 736,00	
	Fundacja Planeta Kreatywna/ 15 240,00	
KIERUNEK 3:ORGANIZACJA PROGRAMU OBSZAR: WZMACNIANIE ZASOBÓW, SYNERGIA DZIAŁAŃ ORAZ ZADANIA REGULACYJNE CEL SZCZEGÓŁOWY NR 4: Optymalizacja systemu planowania, monitorowania i kontrolowania realizacji Programu oraz wzmocnienie synergii działań i współpracy podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie uzależnieniom.		
4.1.	Tworzenie warunków do zabezpieczenia pracy Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wałczu (wynagrodzenia członków komisji).	139 123,36
	wynagrodzenie członków MKRPA /124 251,44	
	diagnoza w zakresie problemu uzależnień na terenie miasta Wałcz /3 900,00	
	koszty biurowe, zakup sprzętu /3 851,87	
	delegacje /szkolenia / 1 670,05	
	Szkolenie, materiały dla sprzedawców /5 450,00	
4.2.	Doposażenie realizatorów i partnerów Programu w sprzęt i materiały niezbędne do realizacji zadań.	9 903,26
	Materiały edukacyjne – profilaktyka uzależnień behawioralnych/ 4 713,26	
	zakup gogli (opisane w pkt. 3.5 sprawozdania)/ 5 190,00	
4.3.	Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13 ¹ (reklama, promocja) i art. 15 (zakaz sprzedaży alkoholu) ustawy o	0,00

	wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowanie przed Sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.	
4.4	Upowszechnianie informacji na temat dostępu do usług realizowanych w ramach Programu.	w ramach budżetów realizatorów
4.5.	Zadania regulacyjne dotyczące zmniejszanie dostępności fizycznej i ekonomicznej alkoholu.	w ramach budżetów realizatorów
	WYDATKOWANO:	1 126 346,92 (A) 40 000 (N)

BURMISTRZ MIASTA

Maciej Zebrowski